

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота

З теми: «ПОЕТИКА ХРОНОТОПУ ОПОВІДАНЬ Р. КІПЛІНГА»

Виконала:
студентка 2 курсу AngS1-M19z групи
спеціальності 014 Середня освіта
Мова і література (англійська)
Гордій Д.О.

Керівник:
Семелюк Р.М.,
кандидат філологічних наук,
старший викладач

Рецензент:
Рарицький О.А.,
доктор філологічних наук,
зав кафедри української літератури і компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО- ТА ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ХРОНОТОПУ РЕД'ЯРДА КІПЛІНГА	8
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	19
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА МОДЕЛЮВАННЯ ПРОСТОРУ І ЧАСУ В ОПОВІДАННЯХ КІПЛІНГА	20
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	32
РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ ЧАС І ПРОСТІР В ОПОВІДАННЯХ РЕД'ЯРДА КІПЛІНГА	33
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	41
РОЗДІЛ 4. ПРОСТОРОВО-ЧАСОВА МОТИВІКА ОПОВІДАНЬ КІПЛІНГА	42
4.1. Поетика хронотопу вокзалу в оповіданнях Р. Кіплінга.....	42
4.2. Специфіка хронотопу циклу оповідань "Три солдати".....	45
4.3. «Свій» і «чужий» простір в оповіданнях Кіплінга.....	49
4.4. Екзистенційний хронотоп оповідання Ред'ярда Кіплінга «Beyond the Pale».....	57
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4.....	62
РОЗДІЛ 5. ВПЛИВ МАСОНСЬКИХ СИМВОЛІВ НА МОДЕЛЮВАННЯ ХРОНОТОПУ ОПОВІДАНЬ РЕД'ЯРДА КІПЛІНГ	63
5.1. Рецепція масонства у просторово-часовій моделі оповідання «The Man Who Would Be King».....	63
5.2. Символіка художнього простору і часу в оповіданні Ред'ярда Кіплінга «A Madonna of the Trenches».....	70
5.3. Рецепція масонства у просторово-часовій моделі оповідання «The Janeites» Р. Кіплінга.....	74

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 5.....79

ВИСНОВКИ 80

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 82

ВСТУП

Цікавість до творчої спадщини Ред'ярда Кіплінга, як і до його постаті, не вщухала протягом десятиліть, починаючи з виходу в світ поетичної збірки «Відлуння» (1884), що стала серйозною заявкою на нове слово у поезії, і по наш час.

Сім років, відданих Кіплінгом журналістиці, розвинули у ньому природну спостережливість, вміння спілкуватися, уважно слухати мову дитинства, якою він зрештою заговорив. Індія – «країна див» – відкрила йому багато своїх таємниць, що приховувала від більшості сагибів, як тубільці називали білих панів. З повсякденних вражень, з суєти життя народжувалися не лише репортажі, нариси, подорожні нотатки, а й вірші та перші оповідання. Краще з написаного увійде до першої збірки прози «Прості оповідання з гір» (1888).

Кіплінг разюче швидко опанує мистецтво короткого оповідання, вражаючи сучасників ранньою зрілістю та плодючістю. Приголомшливий успіх молодого Кіплінга порівнювали хіба що з успіхом Ч.Діккенса, що пояснювалося характером його новаторства. Він увійшов у літературу, коли вона потребувала оновлення. Згасала блискуча плеяда англійських романістів. «Понурий детермінізм, защемленість натуралістів, вишуканість і естетство символістів, їхні містичні осяяння не відкривали нових горизонтів. Поміж тим у суспільстві зростала потреба у новому герої, у новій ідеї, у новому консолідуючому міфі» [20, с. 749]. Неоромантики Р.Л. Стівенсон, Г.Р. Хаггард, В.Е. Хенлі, А. Конан Дойл звернулися до романтики подвигів, подвижництва, заманюючи читача в екзотичні країни чи глибини історії. Натомість Кіплінг у пошуках героїки, туга за якою завжди посилюється у непевний, зламний час, звернувся до сучасності.

Актуальність теми. Чимало митців вважали ХІХ століття прозаїчним і нудним. Оноре де Бальзак заперечив це, показавши, що сучасне життя «вирує

жахливо», і відкрив у ньому воістину шекспірівську глибину. У Генрі Джеймса були підстави вважати молодого Кіплінга майбутнім Бальзаком. Він відкрив героїку повсякденних буднів і романтизував буденність. Він писав про звичайнісіньких людей, але показував їх в екстремальних ситуаціях, у незвичайній обстановці, коли висвітлюється людська сутність, відкриваються приховані глибини та невідомі раніше сили. У вік понурості й апатії, у час декадансу Кіплінг уславив працю та відкрив героїку повсякденного творення.

Одним з перших Кіплінг відреагував на зростаючу тенденцію до демократизації, причому, як це не парадоксально, він, безумовно, віддавав перевагу ідеї Імперії перед ідеєю Демократії. Письменник демократизував літературну мову і поетичний стиль, а це є головною умовою художньої революції. Кіплінг здійснив перемену в жанровій ієрархії, перейшовши від традиційного для англійської літератури роману до оповідання, від поеми – до балади та пісні. Звертаючись до специфіки малої прози, ми відштовхуємося від тверджень М.П. Утехіна, В.С. Синенка, В.Я. Гречньова та інших дослідників, які вважають, що у зламні епохи особливого розвитку і актуалізації набувають малі жанри. У той час, коли відбуваються активні трансформації в усіх сферах соціального життя, література закликає переглядати свою усталену уяву про світ. Тому аналіз перетворень і пізнання нового відбувається за посередництвом малого жанру, тому що «в романі важко показати особливості перехідного часу в усій їхній складності та діалектичності, адже він розкриває двосторонню концепцію взаємовідносин особистості та середовища, а звідси необхідною є розробка уявлень про світ як про щось усталене» [5, с. 13]. У вітчизняному і зарубіжному літературознавстві відсутні праці, де категорії простору і часу досліджувалися б на матеріалі малої прози Кіплінга.

Однак складність вирішення цієї проблеми міститься не лише в аналізі та узагальненні досить різноманітного і великого літературного матеріалу, але й у теоретичній неоднозначності самих понять «простір» і «час».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилось згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка в рамках комплексної кафедральної теми «Поетика і типологія літературних жанрів». Тему дипломної магістерської роботи затверджено на засіданні кафедри.

Метою роботи є аналіз поетики простору і часу в малій прозі Р. Кіплінга.

Згідно з окресленою метою в роботі вирішуються такі **завдання**:

1. Визначити умови формування специфічного кіплінгівського хронотопу і принципи його художнього втілення;
2. Дослідити типологію просторово-часових моделей і їхню роль і функції в художньому світі письменника;
3. Розглянути кіплінгівську концепцію часу, співвідношення у ній міфологічної та соціально-історичної проекції;
4. Проаналізувати просторово-часові зв'язки у малій прозі Р. Кіплінга на смисловому рівні художнього тексту (тематика, ідея, пафос, сюжетика) і виявити особливості жанрово-композиційної організації творів малої прози Кіплінга крізь призму просторово-часової структури.

Об'єктом дослідження є епічні твори Р.Кіплінга, що відносяться до малої прози.

Предмет дослідження – причини і способи формування специфічної просторово-часової організації у малій прозі Р.Кіплінга, а також форми і функції окремих елементів хронотопу.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою роботи є праці вітчизняних і зарубіжних літературознавців

(Н. Копистянської, Д. Лихачова, О. Лоя, В. Гречнєва та інш.) і філософів (Аристотеля, М. Планка, Д. Френка, М. Мостепаненка та інш.), які присвячені проблемі «картина світу» та проблемі простору і часу, а також праці кіплінгознавців (Є. Домбровської, О. Долініна, Н. Дьяконової, Д. Урнова, О. Диндаренко, Ф. Склєра, В. Лохмана та інш.). Методика дослідження базується на використанні системно-аналітичного, структурно-функціонального, а також методу мікроаналізу художнього тексту. В основу аналізу покладено теорію М.М. Бахтіна про хронотоп, що визначений ним як суттєвий взаємозв'язок просторових і часових стосунків, художньо засвоєних літературою.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в роботі здійснено спробу встановити «уніфіковане поле» для усіх форм і видів художнього часу і простору малої прози Кіплінга, а також проаналізовано основні принципи, джерела, мотиви конструювання просторово-часових моделей у творах письменника.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали магістерської роботи можуть бути використаними при підготовці до спецкурсів і спецсеминарів з вивчення творчості Ред'ярда Кіплінга у вищих навчальних закладах, а також у школах, ліцеях, гімназіях. Результати дипломного дослідження можуть бути застосованими в процесі написання курсових робіт.

Структура дипломної магістерської роботи. Робота складається зі Вступу, 4-х розділів, Висновків, Списку використаних джерел (75 позицій, 23 з яких – англійською мовою). Обсяг дипломної роботи складає 87 сторінок.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідивши просторово-часові виміри малої прози видатного англійського письменника, лауреата Нобелівської премії в галузі літератури Ред'ярда Кіплінга, можемо зробити наступні **висновки**:

1. Проблема специфіки організації просторово-часових реалій у художньому світі Кіплінга є одним з пріоритетних напрямків у вивченні поетики кіплінгівських текстів, адже дослідження зосереджені переважно на поезії Кіплінга.
2. Здійснений у роботі системний аналіз малої прози Кіплінга дозволяє стверджувати, що поетика просторово-часових форм відіграє у ній концептуально-креаційну роль. Спільні риси хронотопу різних модифікацій малого жанру засвідчують як найхарактернішу тенденцію синтезу родових і жанрових рис, стирання жорстких меж між оповіданням і новелою, оповіданням і нарисом, оповіданням і «маленькою» повістю.
3. Кіплінгівський художній простір і час, по-різному інтегруючись у різних творах малої жанрової форми, має загальну тенденцію до синтетичної повноти і універсальності, як правило, формуючись переплетінням різних типів хронотопічних модусів: реально-історичного (життєподібного), оніричного і онейроїдного, психологічного, міфологічного (зокрема, інфернального).
4. Було виявлено, що для моделювання художнього часо-простору в межах малих прозаїчних жанрів Кіплінг активно використовує цілу низку засобів, що перебувають на межі класичної і модерністської художньо-естетичних систем: світло-колеристична символіка, дискретні сюжетно-композиційні моделі, сповідальність мовлення і зумовлена нею фрагментарність оповіді тощо.

5. У структурі художнього простору малої прози Кіплінга, як правило, чітко простежуються опозиції верх/низ, дім/місто, метрополія/колонія, що є однією з особливостей кіплінгівського топосу, константним елементом у формуванні індивідуально-авторської поетики.

Здійснене у даній дипломній магістерській роботі дослідження питання про конститутивні особливості поетики хронотопу в межах малої прози Кіплінга дозволяє зрозуміти естетичну природу і художню цінність цієї прози, її місце у системі художнього світу письменника, і тим самим більш глибоко зрозуміти загальні закони розвитку художньої прози ХХ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абельская Р. «Не бродяги, не пропойцы, за столом семи морей...» : (Окуджава, Киплинг, Гумилев и другие). *Голос Надежды. Новое о Булате Окуджаве. Вып. 3.* Москва : Булат, 2006. С. 336-358.
2. Аристотель. *Об искусстве поэзии.* Москва: Госполитиздат, 1957. 183 с.
3. Бахтин М.М. *Вопросы литературы и эстетики : Исследования разных лет .* Москва: Художественная литература, 1975. 504 с.
4. Бахтин М.М. *Формы времени и хронотопа в романе : Очерки по исторической поэтике. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики : Исследования разных лет. Москва : Художественная литература, 1975. С. 234-407.*
5. Гаврикова И.Ю. *Картина мира в малой прозе А.Белого и Ф.Сологуба : Дисс. ... канд. филол. наук .* Днепропетровск: Днепропетровский гос. ун-т, 1992. 188 с.
6. Гальперин И.Р. *Текст как объект лингвистического исследования.* Москва: Наука, 1981. 140 с.
7. Гениева Е. *Индия, моя Индия. Киплинг Р. Восток есть Восток : Рассказы, путевые заметки, стихи. Москва : Художественная литература, 1991. С. 3-18.*
8. Головня А.В. *Лінгвокультурний простір художньої прози Редьярда Кіплінга : Автореф. ... дис. канд. філол. наук. Донецьк : Донецький нац. ун-т., 2008. 19 с.*
9. Голосеева А. А. Р. *Киплинг об Индии: конфликт и диалог культур, стереотипы и открытия. Автореф. дис. ... канд. ист. наук. Саратов : 2001. 19 с.*
10. Горький А.М. *Редьярд Киплинг. Горький А.М. Собрание сочинений в 30-ти т. Москва : ГИХЛ, 1953. Т. 24. С. 66-68.*

11. Гречнёв В.Я. Категория времени в литературном произведении. *Анализ литературного произведения. Ленинград : Наука, 1976. С. 126-144.*
12. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. Москва : Искусство, 1984. 350 с.
13. Дедопулос Т. Масоны. Взгляд изнутри тайного братства. Москва : Контент, 2007. 128 с.
14. Дербенёва Л. Неоромантизм как художественная система и научно-исследовательская проблема. *Південний архів. Філологічні науки : збірник наукових праць. Вип. 46. Херсон : Айлант, 2009. С. 24-32.*
15. Диндаренко О.А. Образ Індії в поезії та прозі Р. Кіплінга. *Філологія : Наукові праці. Миколаїв: Миколаївський держ. гуманіт. ун-т. ім. П. Могили, 2009. №57(70). С. 69-73.*
16. Долинин А.А. Редьярд Киплинг. *Киплинг Р. Рассказы : Стихотворения. Ленинград : Художественная литература, 1989. С. 5-16.*
17. Домбровская Е.Я. Джозеф Редьярд Киплинг. *Зарубежная литература XX века : (1871-1917) / Под ред. В.Н. Богословского, З.Т. Гражданской. Москва : Просвещение, 1989. С. 204-213.*
18. Дымшиц В. Редьярд Киплинг. *Киплинг Р. Стихотворения. Санкт-Петербург : Северо-Запад, 1996. С. 5-23*
19. Дьяконова Н.Я. Киплинг. *Литературная энциклопедия : В 8 т. Москва : Советская энциклопедия, 1966. Т.3. С. 521.*
20. Ионкис Г. Редьярд Киплинг. *Зарубежные писатели : Библиографический словарь. В 2 ч. Москва : Просвещение, 1997. Ч.1. С. 363-370.*
21. Кагарлицкий Ю.И. Редьярд Киплинг. *Киплинг Р. Рассказы. Стихи. Сказки / Сост., предисл., коммент. Ю.И. Кагарлицкого. Москва : Высшая школа, 1989. С. 3-52.*
22. Кагарлицкий Ю.И. Редьярд Киплинг и его роман «Ким». *Киплинг Р. Ким. Москва : «Высшая школа», 1990. С. 3-39.*

23. Каминская Э.Е. Слово и его смысл: психолингвистический аспект проблемы. *Психолингвистические исследования: слово и текст. Тверь : ТГУ, 1995. С. 21-28.*
24. Киплинг Р. Собрание сочинений в 6-ти т. Москва : ТЕРРА, 1996.
25. Копистянська Н. Вертикаль у філософському та соціальному плані художнього твору. *Літературознавство і культурологія : Збірник наук. статей. Чернівці : Рута, 2000. №1. С. 3-10.*
26. Копытянская Н. Функциональность «чужого пространства» в поэтике художественного произведения. *Stylistyka. 2002. Т. 11. С. 89-100.*
27. Копистянська Н. Художній час як категорія порівняльної поетики. *Слов'янські літератури : Доповіді. XI Міжнар. з'їзд славістів, Братислава, 30 серп. – 8 верес. 1993. Київ, 1993. С. 184-200.*
28. Куприн А.И. Редьярд Киплинг. *Куприн А.И. Собрание сочинений в 6 т. Москва : ГИХЛ, 1958. Т. 6. С. 608-609.*
29. Ливергант А.Я. Киплинг. Москва : Молодая гвардия, 2011. 309 с.
30. Литературная энциклопедия терминов и понятий / Сост. А.Н. Николюкин. Москва : Интелвак, 1991. 687 с.
31. Лихачёв Д.С. Поэтика древнерусской литературы. Москва : Наука, 1979. 370 с.
32. Лой А.Н. Социально-историческое содержание категорий «время» и «пространство». Київ : Наукова думка, 1978. 136 с.
33. Луначарский А.В. История западноевропейской литературы в её важнейших моментах. Москва : Госиздат, 1924. 235 с.
34. Мирский Д. Поэзия Редьярда Киплинга. *Мирский Д. Статьи о литературе. Москва : Художественная литература, 1987. С. 144-160.*
35. Морамарко М. Масонство в прошлом и настоящем / [Пер. с итал.]. Москва : Наука, 1989. 304 с.
36. Мостепаненко А.М. Проблема универсальности основных свойств пространства и времени. Ленинград : Наука, 1969. 226 с.

37. Моэм С. Моэм выбирает лучшее у Киплинга. *Моэм С. Подводя итоги : Эссе, очерки. Москва : Высшая школа, 1991. С. 419-443.*
38. Планк М. Единство физической картины мира : Сборник статей. Москва : Наука, 1966. 286 с.
39. Романчук Л.А. Ключевые слова и образы в поэзии Киплинга. URL : www.romanchuk.narod.ru/.../Kipling.htm/
40. Самарин Р. Редьярд Киплинг. *Киплинг Р. Свет погас; Отважные мореплаватели; Рассказы. Минск : Мастацкая літаратура, 1987. С. 3-18.*
41. Складар Ф.М. Киплинг как журналист. *Вопросы зарубежной литературы. Сборник научных трудов. № 528. Ташкент, 1977. С. 46-68.*
42. Складар Ф.М. Р. Киплинг-новеллист: от репортажа к рассказу. *Вопросы зарубежной литературы : Сборник научных трудов. Томск : Томский университет, 1979. № 603. С. 53-63.*
43. Стріха М. Кіплінг реальний і вигаданий. *Всесвіт. 1989. №5. С. 108-110.*
44. Топоров В.Н. К символике окна в мифопоэтической традиции. *Балтославянские исследования. 1983. Москва : Наука, 1984. С. 164-185.*
45. Элиот Т.С. Избранное. Москва : ТЕРРА-Книжный клуб, 2002. 528 с.
46. Урнов Д. Дальние странствия Маленького Пилигрима. *Киплинг Р. От моря до моря. Москва : Мысль, 1983. С. 5-26*
47. Урнов Д. Предисловие. *Уайльд О. Стихотворения : Портрет Дориана Грея : Тюремная исповедь; Киплинг Р. Стихотворения : Рассказы. Москва: Художественная литература, 1976. С. 5-24.*
48. Утехин И.П. Жанры эпической прозы. Ленинград : Наука, 1982. 185 с.
49. Философский словарь / Под ред. И.Т.Фролова. Москва : Политиздат, 1987. С. 84-85.
50. Фрэнк Д. Пространственная форма в современной литературе. *Зарубежная эстетика и теория литературы XIX-XX вв. Москва : Изд-во МГУ, 1987. С. 193-213.*

51. Чегринцева Е.В. Особенности семантики и перевода некоторых цветообозначений в романе Р. Киплинга «Свет погас». *Вестник Воронежского государственного университета. Серия : Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2005. № 1. С. 89-91.*
52. Чуковский К.И. Высокое искусство. Москва : Советский писатель, 1988. 348с.
53. Шевченко Н.Г., Грыженко А.Ю. Цветообозначение в оригинале и переводе романа Р. Киплинга «Свет погас». *Контрастивные исследования оригинала и перевода. Одесса, 1986. С. 38-44.*
54. Amis, K. Rudyard Kipling and His World. London, cop. 1975. 128 p.
55. Bodeisen C.A. Afterword to Kipling, Rudyard. Captains Courageous / with an afterword by C.A. Bodeisen. New York, 1964. 172 p.
56. Brown H. Rudyard Kipling. A New Appreciation. With the forew. by Frank Swinnerton. London, 1976. # 7-9. 237 p.
57. Buchanan R. From the Voice of the Hooligan : A Discussion on Kiplingism. *Kipling and the Critics. Ed. and with introd. by Elliot L. Gilbert. New York, 1965. P. 20-32.*
58. Carrington C. Rudyard Kipling : His Life and Work. London : Macmillan, 1995. 549 p.
59. Carpenter L.R. Rudyard Kipling : A Friendly Profile. Chicago, 1992. 72 p.
60. Eliot T.S. Introduction to A Choice of Kipling's Verse Made by T.S. Eliot. London, 1975. P. 1-37.
61. Dobree B. Rudyard Kipling. Realist and Fabulist. London, 1967. 244 p.
62. Dobree B. Rudyard Kipling. *Kipling and the Critics. Ed. and with introd. by Elliot L. Gilbert. New York, 1965. P. 37-58.*
63. Ford B.A Case for Kipling? *Kipling and the Critics. Ed. and with introd. by Elliot L. Gilbert. New York, 1965. P. 59-73.*
64. Jaffa R. Man and Mason – Rudyard Kipling. Bloomington : AuthorHouse UK, 2011. 250 p.

65. James H. The Young Kipling. *Kipling and the Critics. Ed. and with introd. by Elliot L. Gilbert. New York, 1965. P. 9-19.*
66. Gilmour D. The Long Recessional : The Imperial Life of Rudyard Kipling. New York, 2002. 351 p.
67. Kipling R. Beyond the Pale. URL : <http://www.readbookonline.net/readOnLine/2460/>
68. Kipling R. Stories and prose. URL : www.kipling.org.uk/bookmart_collects.htm
69. Kipling R. Strength of a Likeness. URL : <http://pinkmonkey.com/dl/library1/kplng038.pdf>
70. Kipling R. The Man Who Would Be King. URL : http://www.gutenberg.org/catalog/world/readfile?fk_files=17505&pageno=1
71. Kipling R. The Three Musketeers. URL : <http://www.telelib.com/authors/K/KiplingRudyard/prose/PlainTales/threemusketees.html>
72. Lang A. Mr. Kipling's Stories. *Kipling and the critics. Ed. and with introd. by Elliot L. Gilbert. New York, 1965. P. 1-6.*
73. Lewis C.S. Kipling's World. *Kipling and the critics. Ed. and with introd. by Elliot L. Gilbert. New York, 1965. P. 99-117.*
74. Lohman W.J. The Culture Shocks of Rudyard Kipling. New York : Peter Lang Publishing, 1990. 129 p.
75. Robson W.W. Later Kipling's Stories. *Kipling's Mind and Art. P.255-278.*